

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)

T.a.v. dhr. M. van der Vegte (voorzitter)

Antonio Vivaldistraat 2-8

1083 HP AMSTERDAM

[Uitsluitend verstuurd per e-mail naar consultatie-wet-en-regelgeving@nba.nl](mailto:consultatie-wet-en-regelgeving@nba.nl)

Den Haag, 25 oktober 2021

Ref: B21.34

Betreft: Eumedion reactie op consultatie 'Verplichte rapportering over fraude en continuïteit in de controleverklaring'

Geachte heer Van der Vegte,

Eumedion, het corporate governance en duurzaamheidsforum voor institutionele beleggers, maakt graag gebruik van de gelegenheid om te reageren op het consultatiedocument 'Verplichte rapportering over fraude en continuïteit in de controleverklaring'. Allereerst verheugt het ons dat de NBA voorstelt om standaarden te wijzigen. In tegenstelling tot de zogenoemde handreikingen zijn de standaarden wel afdwingbaar en hebben als zodanig meer gezag. De voorstellen vormen voor ons ook een goede basis om nadere aanscherpingen voor te stellen.

Opmerking voorafgaand aan het beantwoorden van de consultatievragen

De voorgestelde wijzigingen in de standaarden voor de controleverklaring van beursvennootschappen zouden volgens Eumedion vijf onderdelen moeten bevatten die belanghebbenden adequaat inzicht zouden moeten geven in de door de accountant verrichtte werkzaamheden ten aanzien van elk van deze onderdelen. Ook kunnen elementen uit deze secties terugkomen in de sectie ter benadrukking van aangelegenheden en de sectie kernpunten van de controle.

De vijf nieuwe secties betreffen, in lijn met de voorstellen van de NBA, een sectie over fraude en een sectie over continuïteit. Daarnaast is het in onze ogen van belang om nog drie verplichte secties op te nemen: over corruptie, over het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving en over het risico van klimaatverandering. De volgorde van de secties is niet van belang.

Corruptie

Corruptie is een misdrijf, het is slecht voor het ondernemings- en vestigingsklimaat van een land, het beloont en versterkt individuen die profiteren van een disfunctionerende markt of staat en waar er sprake van is, versterkt het fenomeen corruptie zichzelf. De aansprakelijkheids- en reputatierisico's van corruptie zijn groot, ook voor Nederlandse beursvennootschappen; zodanig dat ook de continuïteit van een onderneming in gevaar kan komen. Er is voor institutionele beleggers – zeker op langere termijn – ook geen financieel gewin te behalen met corruptie, zelfs als deze onopgemerkt blijft. Het destructieve karakter van corruptie heeft namelijk ook negatieve gevolgen voor de vele andere bedrijven waarin institutionele beleggers investeren. Eumedion beschouwt corruptie als een destructieve vorm van korte termijn geneigdheid door ondernemingen die op gespannen voet staat met duurzame, lange termijn waardecreatie. Deze overwegingen rechtvaardigen in onze ogen een aparte sectie 'Risico's ten aanzien van corruptie' in de controleverklaring. Graag verwijzen wij ook naar de reactie van Eumedion op de concepthandreiking van de NBA 'Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle)werkzaamheden van de accountant'.¹

Het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving

Er zou een aparte sectie in de controleverklaring moeten komen over het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving (standaard 250). Het niet-naleven van wet- en regelgeving kan leiden tot boetes, rechtszaken of andere consequenties voor de onderneming die een materieel effect kunnen hebben op de jaarrekening. Bovendien nemen verschillende accountants van beursvennootschappen al een aparte paragraaf in hun controleverklaring op over de controle-aanpak met betrekking tot het risico van het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Wij vinden dat de NBA deze *best practice* moet codificeren in de controlestandaarden.

Klimaatverandering

Er zou ook een aparte sectie in de controleverklaring moeten komen voor risico's gerelateerd aan klimaatverandering en de daaraan gerelateerde energietransitie die gaande is. Er is namelijk toenemende aandacht voor de risico's en impact van klimaatverandering binnen het publieke debat. De impact van klimaatverandering kan ook grote gevolgen hebben voor de houdbaarheid van het verdienmodel van de onderneming en zou als zodanig een materiële invloed kunnen hebben op de jaarrekening. Daarnaast hebben diverse accountants van Britse beursvennootschappen het afgelopen jaar in hun controleverklaring al aandacht geschonken aan dit onderwerp. Wij menen dat een aparte paragraaf hierover dan ook gerechtvaardigd is. Graag verwijzen wij ook naar de brief over klimaatrisico's die Eumedion onlangs heeft gestuurd naar de zes accountantskantoren die organisaties van openbaar belang ('oob') mogen controleren en waarvan u een kopie heeft ontvangen.²

¹ <https://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/consultaties/2016/2016-09-commentaar-nba-consultatie-corruptie.pdf>

² <https://www.eumedion.nl/clientdata/215/media/clientimages/Audit-Firm-Letter-2022.pdf?v=211019161536>

Beantwoording van de consultatievragen

1. Heeft u opmerkingen bij de voorgestelde ingangsdata?

Eumedion ziet geen valide reden waarom de vereisten voor continuïteit voor beursvennootschappen pas in verslagjaar 2022 in werking zouden moeten treden. Het consultatiedocument geeft hier ook geen verklaring voor. Het zou ook een jaar later zijn dan de vereisten die betrekking hebben op frauderisico's. Dit doet ook geen recht aan de brief die u op 23 september 2020 aan de Tweede Kamer stuurde waarin u aankondigt accountants "op korte termijn" te verplichten om in de controleverklaring te allen tijde een beschrijving te geven van de werkzaamheden die er zijn verricht in het kader van continuïteit voor de twaalf maanden na vaststelling van de jaarrekening.³ U wekt in de brief bovendien de indruk dat de additionele maatregelen omtrent fraude en (dis)continuïteit niet los van elkaar kunnen worden gezien en derhalve op dezelfde datum in werking zouden moeten treden. Daarbij komt dat ook de Kwartiermakers toekomst accountancysector u in hun tweede voortgangsrapportage (gedateerd 24 juni 2021) tot spoed hebben gemaand om ten behoeve van het maatschappelijk verkeer meer te communiceren over wat accountants tijdens de jaarrekeningcontrole hebben gedaan op het gebied van fraude én continuïteit.⁴ Gelet op deze oproep past het niet om zonder enige motivering de extra communicatie over (dis)continuïteit met een jaar uit te stellen. Wij sporen u derhalve aan om ten aanzien van beursvennootschappen accountants al in hun controleverklaring bij de jaarrekening 2021 te verplichten in te gaan op de controlewerkzaamheden ten aanzien van de risico's op discontinuïteit.

2. Bent u van mening dat voor andere beursgenoteerde ondernemingen (niet-oob's) de verplichte rapportering over fraude ook al over verslagjaar 2021 zou moeten gelden?

Ja, de ingangsdatum over het verslagjaar 2021 zou ook moeten gelden voor *alle* beursvennootschappen, inclusief beursvennootschappen die niet-oob zijn. In het document wordt geen enkele reden gegeven waarom accountants van beursvennootschappen die geen oob zijn (dus bijvoorbeeld de Nederlandse ondernemingen die uitsluitend aan een Amerikaanse beurs zijn genoteerd of hun aandelen laten verhandelen op een Europese 'groeimarkt') hiertoe niet in staat zouden zijn of dat de *stakeholders* van dergelijke vennootschappen hierbij geen of minder belang zouden hebben.

3. Hoe beoordeelt u de gekozen reikwijdte?

Graag verwijzen wij naar onze opmerkingen voorafgaand aan de beantwoording van de consultatievragen. Wij onthouden ons van een oordeel over de reikwijdte voorzover die betrekking

³ <https://www.accountant.nl/contentassets/d4490a90e46c4a4fa7a54e970b04dfc4/brief-nba-aan-cie-financien-tweede-kamer-23-september-2020.pdf>.

⁴ Bijlage bij *Kamerstukken II 2020/21*, 33 977, nr. 37.

heeft op ondernemingen die geen effecten uitgeven. Verder verwijzen we naar ons antwoord op vraag 2.

4. Bent u het eens met de verplichte rapportering voor niet-wettelijke controles?

Uit de aard van haar werkzaamheden richt Eumedion zich op ondernemingen die effecten uitgeven en heeft daarom geen uitgesproken mening over deze vraag.

5. Hoe beoordeelt u de aanpassingen in Standaard 700? Heeft u hierbij specifieke opmerkingen?

Paragraaf A41A en A41B geven de accountant de ruimte om geheel optioneel informatie te geven over de uitkomst van de werkzaamheden en eventuele belangrijke waarnemingen (er staat immers: "Aanvullend **kan** de accountant het volgende toevoegen ..."). Een dergelijke aanpak kan zorgen voor onnodige onzekerheid bij beleggers. Het is zelfs lastig voor te stellen dat de accountant meldt dat er uitvoerig onderzoek is gedaan naar een fraudemelding bij een bedrijfsonderdeel, zonder dat ook de (voorlopige) uitkomsten worden gedeeld. In onze ogen zou de accountant de uitkomsten en eventuele belangrijke waarnemingen in principe altijd moeten vermelden. Als er al omstandigheden zouden kunnen zijn waarin hiervan zou mogen worden afgeweken, zouden die ook in de standaard moeten worden gespecificeerd.

Verder is het ons niet helemaal duidelijk wat wordt bedoeld met 'het ingeschatte risico op een afwijking van materieel belang' in de context van de werkzaamheden ten aanzien van (dis)continuïteit. Wellicht dat duidelijker kan worden toegelicht waar de afwijking zich in zou kunnen manifesteren.

6. Bent u het met de geboden keuzevrijheid eens om de vereiste toelichtingen ofwel op te nemen in de aparte secties Fraude en Continuïteit, ofwel, indien van toepassing, in de verplichte rapportering overeenkomstig Standaard 570, de sectie kernpunten van de controle respectievelijk de paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden?

Nee, Eumedion is tegen het 'integreren' van de thema's continuïteit en fraude overeenkomstig Standaard 570. Zie ook onze opmerkingen voorafgaand aan de beantwoording van de consultatievragen.

7. Bent u het eens dat indien de accountant geen significante risico's heeft onderkend, dit in de desbetreffende secties als zodanig moet worden toegelicht?

Ja, daar zijn wij het mee eens.

8. Het benoemen van opmerkingen/bevindingen/observaties is in de tekstvoorstellen niet verplicht voorgeschreven. Bent u van mening dat het melden van belangrijke opmerkingen/bevindingen/observaties, indien relevant, als vereiste in de Standaard moet worden opgenomen?

Ja, de accountant dient melding te maken van alle relevante opmerkingen, bevindingen en observaties bij de verschillende secties.

9. Bent u het eens dat bij een oordeelonthouding de accountant de secties fraude en continuïteit niet dient op te nemen (paragraaf 29D)?

Nee, daar zijn wij het niet mee eens. Ook bij een oordeelonthouding kan de accountant bij deze en andere secties verslag doen van zijn werkzaamheden en observaties. Als de basis voor eventuele observaties smaller dan normaal is, kan de accountant dat ook duidelijk maken in zijn verklaring.

10. Kunt u zich hierin vinden of bent u van mening dat een keuzevrijheid moet worden ingebouwd ten aanzien van de secties waarin de algemene verantwoordelijkheden van management en accountant kunnen worden opgenomen?

Ja, wij kunnen ons daarin vinden.

11. Bent u het eens met de gekozen reikwijdte?

Nee, zie onze opmerkingen voorafgaand aan de beantwoording van de consultatievragen.

12. Vindt u dat de verplichte rapportering tevens het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving (Standaard 250) moet omvatten?

Ja, zie onze opmerkingen voorafgaand aan de beantwoording van de consultatievragen.

13. Zijn de aanpassingen in deze Standaard met betrekking tot de rapportering over fraude toepasbaar in uw omgeving? Zo niet, dan graag motiveren en indien mogelijk voorstellen voor aanpassing/verbetering toevoegen.

Wij zien niet in waarom een accountant niet zou kunnen rapporteren over zijn werkzaamheden ten aanzien van frauderisico's.

14. Bent u het eens met de bovenstaande analyse?

Paragraaf 29B stelt dat de accountant in 'buitengewoon zeldzame omstandigheden' een aangelegenheid niet hoeft te communiceren in de controleverklaring, als het gaat om situaties waarin

redelijkerwijs verwacht mag worden dat de nadelige gevolgen van dergelijke communicatie groter zijn dan de voordelen voor het maatschappelijk verkeer. De gevolgen van deze paragraaf zijn volstrekt niet te voorspellen voor het maatschappelijke veld. Hoe stelt men vast of er sprake is van een buitengewoon zeldzame omstandigheid? Zou de casus van een frauderende CFO zich hiervoor kwalificeren? Het is volstrekt onduidelijk hoe de accountant de verschillende belangen zou moeten wegen, alleen al de belangen van zittende beleggers die hun belang mogelijk willen houden, uitbreiden, of afbouwen en potentiële beleggers die overwegen een belang in de vennootschap te nemen. Daarbij komt dat slecht nieuws zeker op korte termijn voor veel *stakeholders* nadelige gevolgen kan hebben. Van deze paragraaf gaat een rem uit op het naar buiten brengen van slecht nieuws en dat is juist waar de accountant niet bang voor zou moeten zijn. In veel gevallen schuilt daar juist de toegevoegde waarde van de accountant in. Een dergelijke afweging hoort in onze ogen niet door de accountant zelf gemaakt te worden. De accountant zou alleen informatie mogen achterhouden wanneer hij of zij van de beursautoriteit hiervoor een aanwijzing of eigenhandig een expliciete goedkeuring heeft ontvangen.

15. Zijn de aanpassingen in deze Standaard met betrekking tot de rapportering over continuïteit toepasbaar in uw omgeving? Zo niet, dan graag motiveren en indien mogelijk voorstellen voor aanpassing/verbetering toevoegen.

Wij zien niet in waarom een accountant niet zou kunnen rapporteren over zijn werkzaamheden ten aanzien van continuïteitsrisico's.

Wij zijn desgewenst uiteraard beschikbaar om onze opmerkingen nader toe te lichten. Onze contactpersoon is Martijn Bos (martijn.bos@eumedion.nl, tel. 070 2040 304).

Met vriendelijke groet,

Drs. Rients Abma
Directeur Eumedion
Zuid Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG